

Oxf. 903:180.009.4

KODEKS POKLICNE ETIKE V GOZDARSTVU

Hubert DOLINŠEK*

Izvleček:

Avtor obravnava vprašanja poklicne gozdarske etike. Poudarjeno je temeljno načelo o zagotavljanju trajnosti večnamenskega gozda in spoštovanje naravnih zakonitosti. Ravnanje po nenapisanih etičnih normah v gozdarstvu je stanje naših gozdov nenehno izboljševalo. Spoštovanje le-teh tudi v prihodnosti bo ohranilo gozdove zanamcem lepše kot so bili v preteklosti.

THE PROFESSIONAL CODE OF ETHICS IN FORESTRY

Hubert DOLINŠEK*

Abstract:

The author discusses the question of professional ethics in forestry with emphasis on the fundamental principle of the ability to assure a sustained multifunctional forest, respecting nature's laws. Following the unwritten professional code of ethics in forestry, forests in Slovenia have constantly been improving. The forests will be preserved for our posterity in an even better condition than they were in the past, if we continue to respect the code of ethics in the future.

---

* Hubert DOLINŠEK, dipl. inž. gozd., LESNA Slovenj Gradec, 62380 Slovenj Gradec / Yu.

Slovensko gozdarstvo nima napisanega kodeksa poklicne etike v gozdarstvu, kot ga imajo številne druge stroke. Tako poznamo kodeks poklicne etike finančnih delavcev, kodeks sodniške etike, kodeks poklicne etike zdravstvenih delavcev in še druge.

Pojasnimmo najprej nekaj pojmov:

Etika: — je filozofska disciplina ali panoga, ki se ukvarja s tematiko človeškega hontenja in ravnanja z vidika dobrega in zlega, moralnega in nemoralnega.

Etična norma: — je pravilo, načelo oziroma merilo v domeni npravstveno relevantnega delovanja. Etične norme omogočajo presojanje in vrednotenje vsega tistega, kar lahko opredelimo kot moralno ali nemoralno. Etična norma je vodilo oziroma pravilo, ki uravnava človekovo npravstveno relevantno življenje in ravnanje.

Etični čut, moralni čut: — je človekovo temeljno moralno občutje. Npravni čut imajo seveda vsi ljudje, toda močneje se razvije in diferencira pri tistih osebah, ki si prizadevajo, da bi se dokopale do resnice in npravnosti, ki se trudijo za svojo humanost, ki se varujejo, da ne bi podlegle zlu, pokvarjenosti, nemorali. Pri človeku, ki se navadi na zlo, se sprijazni z nenpravnimi ravnanji in razmerji do sebe samega, do sočloveka in do sveta, moralni čut otopi, začne slabeti, celo odmirati.

Vse definicije so citirane iz knjige avtorja Vlada SRUKA Morala in etika.

Kodeks gozdarske poklicne etike naj bi bil zapis pravil (etičnih norm), po katerih se ravnaajo vsi, ki so pri opravljanju svojega dela kakorkoli povezani z gospodarjenjem z gozdovi.

V gozdarski stroki veljajo zelo stroge etične norme, ki so se izoblikovale skozi stoletja in omogočale dobro godpodarjenje z gozdovi in ohranitev gozdnega bogastva. Kljub temu, da še nimamo napisanega gozdarskega kodeksa, se pri vsakodnevnem delu ravnamo po nenapisanih pravilih oziroma gozdarskih etičnih normah. To pa ni dovolj in ne doseže polne veljave, če celotno godpodarstvo, katerega sestavni del je tudi gospodarjenje z gozdovi, nima svojega kodeksa. Mnogo je primerov napačnega ravnanja v gospodarstvu. Eden od teh je potratno ravnanje z energijo, kar posredno povzroča uničevanje našega okolja.

Pretirana uporaba tehnike na vsakem koraku povzroča preveliko porabo energije in drugih dobrin nasploh, sočasno pa čezmerno onesnaževanje našega okolja. Vse to pa gre na račun prihodnjih rodov.

Primer pretirane čezmerne izrabe gozdov na račun prihodnjih rodov je nastanek goljav na Krasu.

Razmišljanja o gozdarski etiki nam pojasnjujejo nekaj temeljnih prvin. Tako je temeljno pravilo gozdarskega kodeksa zagotavljanje trajnosti vseh funkcij večna-

menskega gozda oziroma skrb za trajnost donosov vseh vrst. To je globoko etično vprašanje, v njem pa se kaže predvsem skrb za potomce. Gospodarjenje z gozdovi je bilo vseskozi usmerjeno v stalno krepitev vseh funkcij gozda in s tem izboljševanju naših gozdov. Zdajšnje onesnaženje ozračja pa povzroča umiranje gozdov na velikih površinah. Če kmalu ne bomo zajezili tega procesa zastrupljanja, bodo gozdovi izginjali, gozdarstvo pa bo nemočno opazovalo to uničenje oziroma razvrednotenje vseh dosedanjih prizadevanj.

Načela gozdarske etike moramo zato uporabiti tudi na interdisciplinarnih področjih in jih prenašati v gospodarjenje s prostorom nasploh.

A. Trstenjak, svetovno znani psiholog, pravi:

Citiramo:

„Psihologija nas opozarja, da je docela zgrešeno, če kdo misli, da vse kar tehnično zmoremo, tudi smemo.

Človek ne nastopa le kot gospodar narave, marveč se hkrati zaveda, da mora ob posegih v naravo zmeraj vnovič in z večjim premislekom iskati sredstva za vzpostavitev zrušenega ali vsaj ogroženega ravnanja v naravi. Človekov svetovni nazor je razširjen ekološki nadzor ali ekološka zavest.

Vsi odločilni krogi sodobne družbe si prizadevajo samo za to, kaj človek „zmore“, nimajo pa pred očmi vprašanja, kaj človek „sme“.

Povsod prevladuje vidik koliko bomo proizvedli, zmeraj manj pa upoštevamo, kako bomo proizvedli in — kar je odločilno — kako bomo vse to usklajevali z naravo. Vsa moderna doba deluje v znamenju tehnike, ne pa etike.“

Konec citata.

Gozdarstvo mora imeti zato do uporabe strojev v gozdu tak odnos, kot je odnos človeka do uporabe stroja nasploh. Stroj mora biti naš pripomoček in mora biti prilagojen gozdu. Njegova uporaba mora spoštovati individuum. Stroj pa lahko postane ob neustrezni rabi naš sovražnik, ki pospešuje ali pa uničuje. Tak odnos velja do celotne mehanizacije in gozd je v tej povezavi samo en del splošnih človekovih odnosov do mehanizacije.

Gozd je zelo obremenjen:

- s strupenim zrakom, kislimi padavinami
- z divjadjo
- z raznovrstnimi posegi v gozd (gradnja prometnic, kamnolomi, daljnovodi)
- z visokimi etati, ki so na zgornji meji zmogljivosti gozda, in še večjimi sečnjami
- in z vsesplošnim prizadevanjem za dohodek.

Zato moramo gozdarji pri gospodarjenju z gozdom ubirati takšne poti, da ne bomo gozda z nespametnim delom še sami dodatno obremenjevali.

Življenje gozda je delno tudi človekovo življenje. Kolikor smo brezobzirni do gozda, smo brezbrizni tudi do človekovega življenja. Gozd moramo gledati kot del našega, to je človekovega življenja. Oskrbuje nas s čistim zrakom, brani nas pred hruptom, je rezervoar pitne vode, varuje nas pred erozijo in ima še veliko drugih blagodejnih učinkov.

Etična načela zato nujno potrebujemo kot obrambo pred brezobzirnim ravnanjem z gozdom.

Bolan nagon po čim večjih učinkih in gonja za dohodkom ne glede na celoto in celosten odnos do gozda, nas lahko pripelje v zelo težaven položaj. Pri tem gre često za kratkotrajno delovanje centrov moči, kjer „dirigenti“ stalno prihajajo in odhajajo, oziroma se menjujejo in skrbijo predvsem za kratkoročne učinke.

Etična načela, ki so tudi splošna načela družbe, morajo biti v gozdarstvu prilagojena, ker imamo opravka z gozdom — živo tvorbo — ki večno živi. Podobno je v medicini, ki je naravnana na človeka, ki dolgo živi. Pa tudi etika v prehrani je usmerjena v dolgo življenje. Zato moramo vse te stroge etične norme še posebej spoštovati v strokah, kjer so posledice napačnega ravnanja dolgoročne in težko popravljive.

Etika v gozdarstvu pomeni tudi upoštevanje naravnih rodovitnosti rastišč. Naši ukrepi pri tem morajo biti usmerjeni v to, da potomcem pustimo boljše gozdove, kot smo jih prevzeli. Pri taki usmerjenosti često naletimo na ugovor, češ: „Zakaj bi skrbel za jutri, kaj pa je meni jutri dal.“ Tu je seveda treba upoštevati sožitje najmanj teh rodov, ki živijo skupaj — to velja za človeški rod in tudi za gozd.

Pri delu z gozdom je treba upoštevati načelo ohranjanja narave in če je potrebno tudi samoodpovedovanje. Poraba dobrin mora biti v razumnih mejah, posebno v gozdarstvu, kjer je zgornja meja trajne rabe omejena.

Naša naloga in etično vprašanje je delovati v teh mejah in vplivati na porabnika oziroma ga vzgajati tako, da se bo omejil samo na trajno dosegljive količine dobrin.

Spoštovanje etičnega kodeksa je vprašanje našega preživetja — saj delamo za jutrišnji dan. Zato mora biti gozd po našem posegu boljši kot prej. Kljub nekaterim nepravilnostim pri ravnanju z gozdovi v preteklosti ugotavljamo, da je stanje naših gozdov boljše kot je bilo, zato je še posebno pomembno spoštovanje gozdarske etike, da doseženo pri gospodarjenju z gozdovi ohranimo in še izboljšamo. Tako obravnavani večnamenski gozd nujno potrebujemo za ohranjanje življenja, saj smo tudi mi sestavni del te življenjske mreže.

Prof. A. Trstenjak pravi: „Vprašanja varstva narave niso več zgolj naravoslovna, marveč predvsem etična vprašanja.“

Stvar etike je strogo upoštevanje individualnosti. Spoštovati moramo tudi lokalnost. Navade našega vedenja in odnos do gozda so povezane s krajem. Ne smemo jih prenašati drugam, prenesene se ponavadi bijejo z lokalnim. Iz sociologije prenesena misel za življenjsko pomembne navade in spoštovanje lokalnosti je rastišču primeren gozd. Pri tem pa so zelo pomembne še meje rasti.

Če strnemo nekaj temeljnih spoznanj, vidimo, da so ohranjanje naravne rodovitnosti, spoštovanje individuuma, snovanje rastišču prilagojenega gozda in upoštevanje proizvodnih zmogljivosti ter zgornje meje porabe pomembne prvine gozdarske etike, oziroma bi morale biti sestavni del kodeksa naše poklicne etike.

Etiko gozdnega dela je mogoče negovati le skozi kulturo našega dela. Spoštovati moramo načela, da je „eden pred mano delal zame, jaz pa delam za tistega, ki prihaja“, in temu podrediti cilje in delo v gozdu tako, da dobimo po našem posegu boljši gozd. Pri tem se moramo zgledovati tudi po starih tehničnih pripomočkih, ki so bili sestavni del kulture dela z okoljem in naravo. Ti niso bili sredstvo za „pridobitniško“ proizvodnjo, v slabem pomenu te besede.

Delavca bi pri gospodarjenju z gozdom morali motivirati podobno, kot je bil kmet in je še vedno motiviran z lastninskim odnosom do gozda, prek tega pa se kaže skrb za potomce, tj.: — prigospodariti boljše možnosti za naslednike.

Z gozdom bi morali ravnati „kakor da je to moje“ in psihološko ohraniti enak odnos, kakor da bi bil gozd delavčeva lastnina, sekača, gozdarja. Gozdar-človek se mora s to idejo identificirati. To pa zahteva trajno zaposlitev v enem gozdnem kompleksu v vsej delovni dobi.

Kmet je v hribovskih predelih kot lastnik gozda zmeraj skrbel za njegovo ohranitev. V tem je globoko etično vprašanje in skrb za potomce.

Delavec, ki je prišel s kmetije v tovarno, še vedno dela, tudi tu s kmečko delovno moralo, tj.: „skrbno“, „pridno“, „vestno“, „kot da je njegovo“.

Tudi spoznavni prijem, ki ga je kmet vedno gojil pri delu v gozdu, je stvar etike. Kmet ni nikoli hazardiral, postopno in previdno je delal vsepovsod, tudi v gozdu in s tem usmerjal svoj način življenja. Iz izkušenj je vedel, da je hazardiranje — uvajanje novotarij na veliko — lahko pogubno.

(Primer izkušenj: Novo kočo na Grohatu pod Raduho je odnesel snežni plaz. Zdaj jo bodo zgradili tam, kjer so jo planincem že nekoč svetovali pastirji.)

Socializirano delo — odtujeno od kmetije — je stalno v skušnjavi, da hazardira. Je pa zato polno novotarij in je inovativno — za razliko od kmečke previdnosti in „konservativnosti“.

„Natura non amat saltus“ — „Narava ne ljubi skokov“ — pravi latinski pregovor. Grobi, protinaravni, posegi v gozd so nemoralni in neetični, posebno, če jih človek zavedno načrtuje. Grobi posegi vedno pomenijo skok v naravi. Narava ne pozna le rasti ali propada in ne skokov. Skoki so katastrofe v naravi. Pomenijo neke vrste hazard in tudi agresivnost.

Sodobna tehnika je izdelala tudi stroje, ki so namenjeni izključno pridobivanju večjih dobrin. Taki niso sestavni del naše kulture, temveč le civilizacije. Imajo velikanško moč in če je nekdo močan, je potreben samo majhen korak vstran in že lahko to veliko moč sprevrže v zlo. Često pri takih posegih hočemo dobro, sprevrže pa se nam v zlo.

Primer: Černobil

Naše delo in prizadevanja bi morala biti usmerjena v skromnost v ciljih in pričakovanjih, in ne v megalomanijo.

Zaradi nevarnosti pojava agresivnosti tudi v gozdarstvu, nujno rabimo pri vsakdanjem delu nadzor v obliki etičnih načel oziroma kodeksa poklicne etike.

SUMMARY

Taking in consideration the ethnics of work and the treatment of forests, it is obvious that forestry and foresters have always been following some unwritten ethnical rules. We therefore managed to improve the forest potential in the past and to keep and preserve the multipurpose forest which is of extreme importance for our survival.

The stability of management, preservation and the strengthening of all functions of multipurpose forests, are especially emphasized.

Forestry ethics, although unwritten, was heavily stressed in forestry classics already. The ethics also means a certain responsibility in our entire behaviour in the forest. This responsibility should become even greater in the future, because using more technics we are becoming stronger. Forestry ethics must take into account the need for responsibility which has to grow simultaneously to man's growing power — man as a technical manager.

For a successful enforcement of the forestry code of ethics a high degree of general and ethical culture on all levels of our operations, is required.

The general pollution of both, the air and the environment, is becoming a more and more serious danger to the existence of forest stands, therefore a need for responsibility in forest work has become imperative. A responsible, scrupulous and honest

performance of work, oriented not only towards today, but also towards tomorrow, has to become an obvious priority for all those who have anything to do with forests.

It would perhaps be a good idea to write down all ethical standards and rules in the form of a professional forestry code which would then be of help to all forestry workers and above all to our younger colleagues.

REFERENCE

- FROMM, E., 1974. Anatomie der menschlichen Destruktivität. Deutsche Verlags — Anstalt. Stuttgart.
1973. Kodeks poklicne etike računovodje. Združenje računovodkih in finančnih delavcev SRS. Ljubljana.
- MILČINSKI, J., 1982. Medicinska etika in deontologija. Dopisna delavska univerza UNIVERZUM. Ljubljana.
- MLINŠEK, D., 1987. Razvoj gozdarstva — iskanje skladnosti med naravo in družbo. Znanost, gibalno razvoja biotehniških ved. Ljubljana, str. 47—62.
- RUS, V., 1976. Etika in socializem. Mladinska knjiga. Ljubljana.
- SRUK, V., 1986. Morala in etika. Cankarjeva založba. Ljubljana.